

სნობის ფურცელი

სურათებიანი დამატება

სამართლიანი რევოლუციის მუზეუმი
МУЗЕЙ РЕВОЛЮЦИИ ГРУЗИИ.

დამატების № 850

სუბსაბატი 22 სექტემბერი 1905 წ.

ნაშთის № 2914

* * *

შთა, სიმაღლით ნაჭებო,
დამტრებულო, ხნეო,
გარეშო ხელში გავსარავს
დასასრდღავად, ძღეორო!

ჭარი რომ ბარში ჩამოხანს
და ჭეხანავს არე-მარვას,
შვი დრებულო რომ ჰბურავს
მთვარის შუქს შოღღავარვას,

შენე წილი კიდევს, ზეოადო,
არად მიგინანს ქვეყნა,
კენეს რომ ისმის ტანჯულის,
გულს არა გქვდება ეს განა?

ზეჟეს ზეჟეზედ ჰტანვინ ქვეთეიქენ,
გსურის წაღვეო შიდაში,
მხოლოდ იმ აზრით სულდგმულმბ-
სხვის ტანჯვით გული ავიშო.

მერამ არ გრჩება სურვლიო,
მზის სხივი გიხდის ბაღაღს,
მისი შუქ-მადლი ხინგოვდე
გსოფრებას ბაღებს ახალსა.

მთლად ჩამოაღწიოს თოფუნ, რითაც
გვერდები შუკლევისა,
მს ვერ უარ-ჭეოთე, რაც ერთხელ
ბუნების დანაწესა.

და ეღვას დაგვერავს თოერ თამაზედ,
რისხეა თავს დაგვერდება,
შესი გაკიბობს პოროტ გულს,
გაჭკებია შენი დღეება!

მამინ ახარებს მინდორო,
ჟეჟეიდ-აბიბინდება,
წვართ მის გვერდით ჩაირავს,
ტბიღს სმარხედ ადიღინდება.

ფროსს გაშლის ბარა, სიგოტელის
სხივები შოვეფინება,
გულთ რომ ვანტრობ, დამაზხო,
განს ეს დრო არ აქნება?

შთაო, სიმაღლით ნაჭებო,
ამაჟად მრჩენო, ძღეორო,
რისხვის წინ თრთოდე, ზეოადო,
გაძეჟეჟავ და გბეორო!...

სოლ. გ-მე.

ზედ დიდძალი ხალხი ირეოდა. ზოგნი ბარვს ვზიდებოდნენ, ზოგნი კასასთან ბილეითისთვის გარბოდნენ და ზოგნიც ერთმანეთს ემშვიდობებოდნენ. ორთქლ-მავალი გონდრეველა იღვა, გველ-ვეშაპი-ვით მიძიეთ ისუნთქებოდა, ქშინავდა და ოხრავდა, თითქოს სწუხს ხალხის უწყს-რიგობასაო. ხან-გამოშვებით გვერდებიდან თეთრ ბოლსა და წყალს უშვებდა ში-შინით. კონლუქტორები ვეგონის კარებ-თან იდგნენ და სოველ შემსვლელს იქვე სიხოვდნენ ბილეთს. თუ ვინმე დიდი კაცი მივიდოდა, მოკრძალებით ჩამოეც-ლებოდნენ და ეტყოდნენ: „მიბრძან-ლითო“.

მე რკინებით იყო ამოხლართული. ვეგონის კარებში ხიშტებ ამოწვდილი სლა-დაებით იდგნენ. ფანჯარაზედ შიგნიდან მომდგარიცენ პატრონარი, რომელთაც, ვინ იცის, რა სასჯელი ჰქონდით გადაწ-ვეტილი! მათში რამდენიმე ქალიც ვერა. ზოგს ხელსახოცი თავი წაიერა და სახე დასიგებოდა ტირილისაგან, ზოგი წიწილ-სავით აბუზულიყო, მიმჯღარიყო კუთხე-ში და ვინც ხმას ვასცემდა, ლანძღვით იკოლმბდა. ბევრი სანთელივით გაყუთი-ლებულიყო. რამდენიმეს მიკვლავების ფერი ელო, ივიკრებდით: ეს საღლა მი-ჰავთ, პირველ სადგურამდისაც ვერ ჩა-ღვევსო. ერთნენ ისეთებიც, რომელთაც არავითარი დარდი და ტანჯვა არ ეტ-

თავანახავეში კერპი.—სურათი დარტიკოსი.

ჩვეულებრივი ამბავი

დარაჯბა მეორედ შემოჰკრა ზარის, ზუთი წუთი-და დარჩნდილიყო მატარებ-ლის ვასვლამდის. რკინის გზის ხიდგურ-

ორთქლ-მავალზე მიბმული იყო პი-რველი ვეგონი, რომლის ფანჯრებზეც მბი-

ყოლობდა: ისე იღიმებოდნენ, თითქოს ციმბირში-კი არა, ქარწილში მიდიოდნენ.

ფაუსტი.—სურათი გრადენბერგისა.

ურიცხველი ხალხი ეტანებოდა ამ ვაგონს; იქ იყვნენ პატიმრების ჰირსოფაუნცი. ზოგს გული მისდიოდა, ზოგიც დაუცხრომლად სტროდა. ერთი პატიმარი ფანჯარასთან მომდგარიყო, სახე საშინლად აღაძრდა, ტუჩები ჩალურჯებოდა, თვალებს მოსცენვრად აქეთ-იქით ატრიალებდა, ერთ სავანს რომ ცოტა ხანს შესწერებოდა, ცეცხლის ნაბერწყლები წამოსცივებოდა დარცხენილის კაცივით. ფანჯრის ქვევით იღვა იმ პატიმრის ცოლი ორი პატარა ვაჟით და ერთის ქალით. ისე გამაზნაიყო, რომ ძვლები-ღა მოუწნა და სახეზე, თვალები მორღვევდა, წელში გატეხილიყო, უჩემოდ ხან ქმარს მიამტრდებოდა და ხან ბავშვებს.

—მაპატიე, ფეფო.—უთხრა პატიმარმა.—მე ვარ ყველაფერში დაწაშვები... მე გაგიწერე სიცოცხლე და ჩავიშა-მე ახალგაზრდობა... შენ თურმე მართალი იყავი, მე-კი მტყუ-ანი, მე ვიყავ ბრმა და განება გაუხსნელი, სიცოცხლე მარტო დინოა შეგონა და დინომ ჩამავდა ამ დღეში. დღეს ყოველივეს ეხედავ, წლი-ნახევრის საპყრობილოში ჯდომამ თვალი ამოხილა, დამანახვა ჩემი წარსული... ესლა სინდისი მტანჯავს, თვალი ვერ გამისწორებია ვერც შენთვის და ვერც ბავშვებისთვის. აი აქ ბევრნი არიან, ჩემთან ერთად მოდიან,

ზოგი ამაჟობს კიდევ... მე? მე-კი სირცხვილით თავი მალდა ვერ ამიწვია... ის-ღა დამჩრენია, რომ მოტყევა გიხოვო... ილოცე, ფეფო, ჩემთვის ილოცე, და მაპატიე თუ ოღესმე გვეარბივარ...

—თუ ოღესმე მყვარებიხარ? მავს ჩენი წარსული ამოწმებს... ავეთი ბედი გვეწონია, ავეთი, ჩემო ნიკო! შენ იქნება დაგაბრუნოს ღმერთმა მშვიდობით, მაგრამ ფეფო-კი აღარ დაგხვდება...—ტორილი ერთდა ხმაში.

—ნუ, ფეფო, მავს ნუ იტყვი, გამაგრდი სულით შენებურად და ბავშვებს მოუარე რაიმე ფრად... მცადე, ჩემსავით ოხრებს ნუ გამოიყვან.—ხმა უკანკალვებდა და ტორილის იკავებდა.

—საიდან, საიდან მოვეუარო მე უჯანო, უპატრონო!—წამოილაპარაკა მიმწყდარის ხმით.—ქირის-უფალი არც შენ მოგცა ღმერმა და არც მე. ნიკო, ქალღი ხშირად მომწერე. იმით მაინც ვინ წუგებდ თავს...

შემოჭრეს მესამედ ზარს, კონდუქტორმა დაუსტენია, მატარებელი დაიძრა და ხალხში ერთი ალიაქითი და ხმაურობა ასტყდა.

—წავიდა, წავიდა!—დაიძახა ულონოდ ფეფომ და გულშელონებულმა ჩაიკეცა. ბავშვები წიოდნენ და იქით-აქედან ეხვეოდნენ.

ხალხიც შემოესია და დაუწყეს მოსულოვრება.

ნიკო ლათამ ქარხნის მუშა იყო, ობოლი, თითქმის უნათესაო. ცოლის შერთვამდის ძლიერ ხელ ვაშლით სტოვრობდა, მხარჯველი ბიჭი იყო. უყვარდა მშა კაცები, მათი პატივის ცემა და მათთან დროს ვატარებდა. ვადაყოლილი მოქიფევი არ იყო, თვეში ერთხელ-ორხელ საყვარელ ამხანაგებთან წიქიფებდა, შოულობდა იმდენს, რაც მოუნდებოდა. ყმაწვილი იყო, ცოლი რომ შვირთა. იმის ცოლს ერთი მოხუცი დღის მეტა არა გაანდარა. ისიც ჩქარა გარდაიკვალა. ნიკო სრულიად უაღვლიან-მამულიყო, რასაც იმუშავებდა, ის იყო იმისი შვდლება. ქალიც დარბიი შვირთო. დაქორწინების დროს სამი კვირა მოსცდა მუშაობას და, როგორც დიიერ მუშას, ჯამაგირს დაუკლეს. ქარწილმა ხარჯი თუ მიუშტ. თორემ არ დააკლო,—ტოლ-ამხანაგობაში ხომ იმ გამოწყდებოდა?

დაელო ცოტა ვალი, როგორც ხარჯს ემატება ოჯახში ისე ვალს, რადგან ჯამაგირი არა ჰყოფნიდა. ყოველ ჯამაგირის აღების დღეს ნიკოს ქარხნის კარებშივე დახვდებოდნენ ზოლმე მეზურე და მეყასბე, დაუკლიდენ ჯიბეებს და ისე ვაუშვებდნენ. მაგრამ მეორე თვის კიდევ ისიად აძლევდნენ ერთ ზამთარში დროზედ ვერ მოასწრო თბილი რამ შეეკრა, დადიოდა უბრალო ლურჯი ხალათით, გაკვიდა და ერთი თვე ლოგინში იწვა. როდესაც შორას, ისევ მუშაობა დაიწყო. ხუთი დღის ნაშუშვეარი იყო, ჯამაგირი დაარბეს, ნიკოს ოთხი მანეთი გრგო. ექვთა ხელში გროშები და დასწერებოდა.

— გავგლიჯო თუ გავწიწროვრობმელ რას უნდა ვაყო? ეხლა კარებში გავიღა და ათასი მიველო დამხედება... არა, არ შემოიღია, მერე მივსცემ!

სიტყვა ნიკომ და გამობრუნდა პატარა ქიშკრისკენ. ერთ-ხანს იქ ჩამოჯდა რაკინებზე. დადიდა თავი და ჩაფიქრებულიყო. ამ მდგომარეობაში იქნებოდა მთელ დღეს, ახსანავებს რომ ფეხი არ წაეკრათ და არ წაიოგდნათ ზეზე.

ფეფო მთელი დღე ელოდა. სადილი გაუცივდათ, საღამომ მოაწია, გაჩაღებული სამოვარი ჩაქრა, ნიკო-კი შინც არსად ჩანდა. ყველას დაძინა, მხოლოდ ფეფო იჯდა და ელოდებოდა ნიკოს მოსვლას. შუალაღმე გადასული იყო, რომ ნიკო მოვიდა, შივრალი, ვალეშლი; ენას პირში ვერ იბრუნებდა და კისერი ექნინებოდა.

— ვაიმე მოვიკვდი, ნიკო! რათა ჰქენი ევა? — უთხრა ფეფომ, მიეშველა და დაუწყაო გახდა. ნიკომ გახდა ვერ შიახერხა და ისე გაიშოლთა ლოგინზე. — ეს კარგია ეხლა? რათა ჰქენი, რათა? — ესაყვიღებოდა ცალი.

— რასთვის ექენი, ქლოე? ეს... ეს... კარგია, ჰმ!.. მეტურეს მიეცი, მესხორცესაქმივეცი... ყველას, ყველას... პა-პა-პა!.. არ მიმიტია... ხელ მიეცემ, ხხხვლლლ...

და ამოუშვა ხერინვა. ფეფომ ჯიბეები გაუჭრიკა, მაგრამ კაბიკი არ იყო შიგ.

აქედან დაიწყო და წავიდა ვაქაკი ხელიდან: ყოველ ჯამაგირის აღებაზედ, ორ-ორი დღე იკარგებოდა. ვალი დაედო. რაც ხანი ვადიოდა, ოჯახს უფრო შორდებოდა. ამასთან გაუნდათ წვრილი შვილები და ერთი ორად ვაქირდა ცხოვრება. ცოლ-ქმარს შორის უსიამოვნება ჩამოვარდა, დაუწყაო ნიკომ გამუღმივეებით ჩხუბი, ბრაზიან ძაღლს დაემსგავსა, არაფერი აღარ მოსწონდა ოჯახში, ყოველ წუთში ჩხუბის მიზეზს ეძებდა. თუ რასმეს ეტყუდა ფეფო, «ენის შებრუნებას როგორ მიბედაო», შეუტყვდა. თუ ხმას არ ვასცემდა — «შენ მასხა-

შიც აღარ შემოქონდა ოჯახში, თავად სარეცს რეცხავდა და ნახევრათ ტიტელ-შიველი, მშვიტ-მწყურავლი გამოჰყავდა ბავშვები.

ერთ შაბათ საღამოს ერთ სარდაფში თავი მოიყარეს ამქრებში. ნიკო პირველი იყო. ღამის თორმეტ საათამდის სვეს, ყველა უზომოთ დათერა, გრძნობა აღარავისა ჰქონდა, მაგრამ შინც იღრჩვებოდნენ ღვინოში, კიქებს ხელში ვერ იმაგრებდნენ, კალთებზე ესხმოდით და იწუწუებოდნენ,

— ბიჭებო! — დაიძახა ერთმა.

— ენა გსურთ წავიდეთ ვანდევლიზე? ცოტა აღმართია, მაგრამ სამაგიეროდ კარგ ღროს გავატარებთ, გათენებამდის იქ ვსვით და ალიონს იქ მთის წვერზე შევებდეთ სპარკითა და ტკბილი ღუღუკით.

— შენი კირიმი, შენი! შენ რომ ასეთი ყიდის ბიჭი ხარ და იცი, სად სჯობია ღროს ვატარება! — დაიძახა ნიკომ და წამოდგა.

— ამა წავიდეთ, წავიდეთ, წავიდეთ.

ყველანი წამოიშალნენ.

— ყმაწვილებო, თქვენი კირიმი, ჯერ ნახარჯი გაასწორეთ და ისე მიზრძანდით.

— მერე იყოს, მერე იყოს! — უთხრა ნიკომ.

— არა, თქვენი კირიმი, ეხლა ვაგსწორდეთ, რათ გინდათ ვალო?

— რისი ვალი, რა ვალი? — უთხრა ნიკომ, რომლისაც მართლა წინანდელი ვალი იყო დარჩენილი.

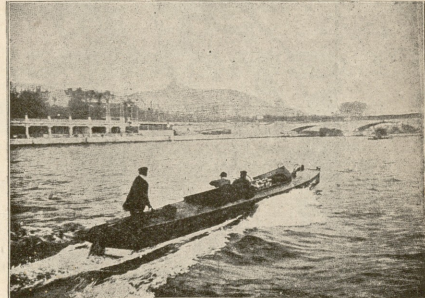
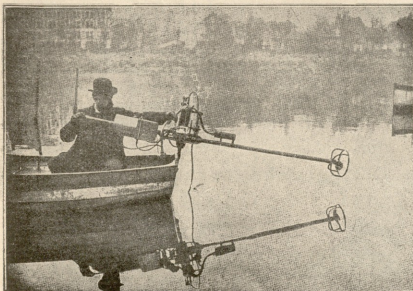
— მოიცა, ნიკო! — უთხრა მეორემ.

— მიეცეუ, ეხლა სჯობია. რამდენია? — ჰკითხა მესარდაფეს.

— ოცდა ექვნი მინეთი და თვრამეტი შაური, ბატონო.

— რას ამბობ, კაცო? — შეჰყვირა. — ამდენი როგორ იქნება!

— ეა, თქვე დალოცილებო, ძე ხო ვერ მოვიგონებ?

ახალი ნავი — შატარი.

რათ მივდებ, პასუსს არ მაძლოა». წასწვლებოდა გბელ ნაწინავებში და დაითრედა, გახდებოდა ბავშვების წვილ-კივილი. ხშირად ახლო მებრძობები გამოჰგლეჯდნენ ცოლს ხელიდან. დაწყნარდებოდა. მერე დაუწყებდა ბავშვებსაც და ცოლსაც გაუთავებელ კოცნას, ხან ტირილსაც მორთავდა. ფეფო ყველაფერს იტანდა განუსაზღვრელის მოთმინებით. ნიკოს ერთი გრო-

— რაში დიხარჯა, კაცო, ამდენი, რამდენი ვართ!
 — თექვსმეტი, ბატონო.
 — გადმე, ოხერო ვირის თაფო! — შეჰყვირა ნიკომ. — მერე რაში დიხარჯა ამდენი?
 — რაში დიხარჯა და ვახშაში, ღვინოში, რა ვიცი რაში!..

— მოშორდი თავიდან! — შეუტოა ნიკომ. — ორი გროშისთვის სული გკვივა, ღორივით გაწუწუებულხარ, რა დავლით შერე ამდენი?

— ეეე, ყმაწვილო, რო ილანძღები, რას ილანძღები, რა დალიე და ის დალიე, რომ ფეხზე ვეღარ დგები, გრძნობა აღარა გაქვს და რაც შეგიძლია ილანძღები!..

ამისი თქმა ძლივს მოასწრო მესარდაფემ, რომ ნიკომ, რაც ძალი ჰქონდა, სილა სტკიცია. ის დაბარბაცდა, შვიმებრა თავი, დაზგაზე ბოთლის დაავლო ხელი და თავში ჩათხლიშა ნიკოს. ბოთლი არ გატყდა და გადაგორდა. ნიკომ მსწრაფლად გაიძრო წვეტიანი დანა და ჩაჰკრა მუცელში, მესარდაფე დაბარბაცდა, რამდენიმე ნაბიჯი გაბარბებით გადადგა ნიკოსკენ და დეცა. შიგნიდან ბიჭები გამოკვიდნენ და წაესივნენ; აქედან ნიკოს ამხანაგები წახმარნენ და გახა ერთი უბედურება. პოლიციელებიც გაჩნდნენ და ხუთი წუთის შემდეგ ყოველივე დაწუნარადა: ნიკო გამაწურული ხელში ეჭირათ, მკლავიდან სისხლი ჩამოსდიოდა; მიწაზე ეგდო მკედარი მესარდაფე, ერთი პოლიციელი, რომლისთვისაც თავი გადაეჩებათ და ერთიც დაჭრილი ბიჭი. ორი სხვიც დაეპირათ, დანარჩენნი გაქცეულიყვნენ.

შეორე დღეს, განდგეილისა და ტკბილი ღუღუკის მაგიერად, ნიკო თავის ორი ამხანაგით საპურობილეში მიეგება განთიადს. საჭმის გამოძიებამ წელიწად ნახევარს გასტანა. მესარდაფე მოჰკლა ნიკომ, მაგრამ პოლიციელის სიკვდილიც იმას ჰბრალდებოდა. ვადაუწყვიტეს ათი წლით კატორგაში მუშაობა და ხუთი წლით ციმბირში ყოვნა.

8. გარიყული

(დასასრული იქნება)

— ასე უნდა იდგე ერთ ალაგას!.. არ ჩაგვიძინოს, დუქანში არ შეხვიდე ერთის წუთითაც დასასვენებლად, გამკაფელ-გამომგულს-თავაზიანად მოგქეცე!.. შენ-ვი არაფერს ვატივს არ გცემს!.. ეს რა სასუსხური ფიფივია! არა, სჯობს „ატრსტეკა“-ში გვიდე!..

დუღინაგელო

რედაქტორ-გამომგეული ალ. მ. ჯაბაძე